

Eser adı: Görme engelli lise öğrencilerine yönelik sık sorulan sorular kitapçığı

Eser sahibi: Eğitimde Görme Engelliler Derneği

Hazırlayan: Eğitimde Görme Engelliler Derneği – Eğitim Komisyonu

Tasarım: Kazım Onur ÜNAL

Bu kitapçık, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen ve Sivil Toplum Geliştirme Merkezi'nin yürütücüsü olduğu BİRLİKTE: Yerel STÖ'ler için Kurumsal Destek Programı yararlanıcılarından olan Eğitimde Görme Engelliler Derneği tarafından, söz konusu hibe programı kapsamında hazırlanmıştır.

Bu kitabın yayın hakkı Eğitimde Görme Engelliler Derneği'ne aittir ve para ile satılmaz.

İçerik tamamıyla Eğitimde Görme Engelliler Derneği'nin sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Adres : Sanlıhan, Meşrutiyet Mahallesi, Atatürk Bulvarı, No 105/605, Kat 6, Kızılay Çankaya/ANKARA

Telefon&Belgegeçer : 0312-418-14-12

Mobil : 0506-261-29-61

E-posta : bilgi@eged.org

Web : www.eged.org

İçindekiler

Biz kimiz?

Kitapçığa başlarken

1. Bölüm: Engelli öğrencilerin eğitim hakları konusunda yasal düzenlemeler

2. Bölüm: Okul içi uyarlamalar, öğretmenlerle iletişim ve sınıf arkadaşlarıyla ilişkiler

3. Bölüm: Ders materyallerine erişim ve sınav düzenlemeleri

4. Bölüm: Kitaplara erişim yöntemleri ve görme engellilere hizmet veren kütüphaneler

5. Bölüm: Eğitim-öğretim sürecinde teknoloji kullanımı

6. Bölüm: Bağımsız hareket

Son söz

Biz kimiz?

Bizler, birkaç görme engelli üniversite öğrencisi olarak 2009 yılında bir araya geldik ve eğitim hayatımızda karşılaştığımız sorunlara nasıl çözümler üretebileceğimizi tartışmak için bir e-posta grubu kurmaya karar verdik. Açılan grubumuz kısa sürede yaygınlaştı, ülkemizin farklı şehirlerinde bulunan lise ve üniversite öğrencileri hızla üye olmaya başladılar. 2013 yılında ise önerdiğimiz çözüm önerilerini hayata geçirmek ve yeni projeler geliştirmek için Eğitimde Görme Engelliler Derneği'ni kurduk. Derneğimizi kuranlar görme engelli öğrenci ve öğretmenlerden oluşmaktaydı. 2009 yılında açılan e-posta grubumuz ise halen varlığını sürdürüyor. Bu gruba üye olarak eğitim hayatınızda karşılaştığınız sorunları ve bunlara nasıl çözümler geliştirdiğinizi kendi yaşadığınız olan arkadaşlarınızla paylaşabilir, ihtiyaç duyduğunuz ders kaynaklarına ve materyallerine nasıl ulaşabileceğinizi öğrenebilir, eğitim hayatınızda kullanabileceğiniz haklara ve teknolojik fırsatlara güncel olarak ulaşabilir, sizden yaşça büyük olanların üniversite tecrübelerinden ve kariyer planlamalarından faydalanabilirsiniz. Grubumuza üye olmak için www.eged.org/egrup adresini inceleyebilir veya bilgi@eged.org e-posta adresine gruba üye olmak istediğinizi belirten bir ileti gönderebilirsiniz.

Derneğimize ait internet siteleri ve sosyal medya hesaplarına ise aşağıdaki bağlantılardan ulaşabilirsiniz:

A) İnternet sitelerimiz:

- Eğitimde Görme Engelliler Derneği internet sitesine <http://www.eged.org> adresinden ulaşabilirsiniz.
- Her Yerde Braille kampanyamıza ait internet sitemize www.brailletr.org adresinden ulaşabilirsiniz.
- Görmeyenlerin online müzik kütüphanesi Engelsiz Nota için www.engelsiznota.org adresini inceleyebilirsiniz.

- Engellilik ve genel kültür içerikli yayınların yapıldığı radyomuz hakkında bilgi sahibi olmak ve dinleme seçeneklerini görüntülemek için, <http://www.eged.org/radyo> adresini ziyaret edebilirsiniz.

B) Sosyal medya hesaplarımız:

Derneğimizin Facebook sayfasını takip etmek için

<http://facebook.com/egitimdegormeengelliler>

Derneğimizi Twitter'dan takip etmek isterseniz

<http://www.twitter.com/egediletisim> adreslerini kullanabilirsiniz.

- Derneğimizin YouTube kanalını takip ederek yüklediğimiz videolardan anında haberdar olmak isterseniz,

https://www.youtube.com/channel/UCILBjNYYImhZP-mbE_gwflQ

adresine giderek kanala abone olabilirsiniz.

C) Diğer iletişim seçenekleri:

Adres: Sanlıhan, Meşrutiyet Mahallesi, Atatürk Bulvarı, No 105/605, Kat 6,
Kızılay Çankaya/ANKARA (06420)

E-posta: bilgi@eged.org

Telefon&Belgegeçer: 03124181412

Mobil: 05357369037

Unutmayalım; değişim, ancak ve ancak, birlikte gerçekleşir!

Kitapçığa başlarken

Sevgili öğrenciler;

Yeni bir okul, yeni öğretmenler, yeni arkadaşlar, öğrenilecek bir dünya bilgi... Heyecan, sevinç, coşku, kaygı, merak... Yeni bir öğrenim yaşantısının eşiğinde, kafanızda birçok soru işaretinin uçuştüğünü biliyoruz. Çünkü benzer sorulara biz de cevap aramıştık geçmişte. Bazı soruların cevaplarını büyüklerimizden öğrenmiştik, kimilerini de kendi deneyimlerimizle bulmuştuk çoğu kişi gibi. Kitapçığın hazırlanmasındaki temel çıkış noktası da buradan geliyor aslında. Teknoloji geliyor, bilgiye ulaşmak eskiye göre çok daha kolay. Fakat bu sefer de karşımıza bir sürü bilgi yığını çıkıyor. Bunlar arasından en doğrusunu ve işimize yarayanı bulmak vakit kaybı geliyor çoğu zaman.

İşte bu kitapçık ile, ilköğretimi tamamlayıp da lise hayatına geçtiğiniz bugünlerde merak ettiğiniz birçok konuya dair bilgi ve deneyimlerimizi sizlerle paylaşmak istedik. Bu kitapçık; Eğitimde Görme Engelliler Derneği tarafından lise öğreniminize başlarken ve öğreniminiz süresince okulunuza daha hızlı uyum sağlayabilmeniz, fikir sahibi olmadığınız konularda ipuçları yakalayabilmeniz ve eğitim sürecinizin bu en önemli dönemlerinden birini daha başarılı geçirebilmenize katkıda bulunabilmek için hazırlandı. “Görme engelli lise öğrencileri için sık sorulan sorular kitapçığı” adını verdiğimiz bu dokümanda; eğitim hakkınızı güvence altına alan yasal düzenlemelerden okulda ne gibi uyarlamalar talep edebileceğinize, öğretmenlerinizle ve sınıf arkadaşlarınızla kuracağınız ilişkilere dair tavsiyelerden faydalanabileceğiniz kütüphanelere, İşinizi kolaylaştırabilecek araç gereçlerden teknolojik çözümlere, sınav düzenlemelerinden bağımsız harekete, birçok konuyu ele almaya çalıştık.

Bu dokümanı hazırlarken hem derneğimize yöneltilen, hem de paylaşım ağlarımıza ulaşan soruları inceledik ve “sık sorulan sorular” formatında bir içerik sunmaya karar verdik.

Böylelikle 6 farklı bölümde çeşitli sorular ve onlara verilen kısa cevaplardan oluşan bir kitapçık meydana geldi.

Kitapçığın 1. Bölümünde görme engelli bir kişi olarak eğitim-öğretim sürecinde ne gibi haklarınız olduğunu en özet şekliyle anlatmaya çalıştık. Ayrıca, daha detaylı bilgiye ihtiyaç duymanız halinde başvurabileceğiniz hukuki metinlerin isimlerine yer verdik. Bu bölümümüz 7 sorudan oluştu. 2. Bölümde, okulda sizin için hangi fiziki uyarlamaların yapılabileceğine dair öneriler ile öğretmenleriniz ve sınıf arkadaşlarınızla olan ilişkilerinize dair tavsiyeler yer aldı. Bu bölüm de 11 sorudan meydana geldi. 3. Bölümde, eğitim yaşantınızda kullanabileceğiniz ders materyallerinin neler olduğunu ve bunlara nasıl ulaşabileceğinizi anlatmaya çalıştık. Ayrıca sınavlarınızda ne gibi düzenlemeler yapılabileceğinden bahsettik. Bu bölümde 12 soru yer aldı. 4. Bölümde, 3 soruda basılı kitapları erişilebilir olarak hangi yöntemlerle okuyabileceğinizi, bunlara nasıl ulaşabileceğinizi ve görme engellilere hizmet veren kütüphanelerin iletişim bilgilerini derledik. 5. Bölümde eğitim-öğretim hayatınız boyunca yararlanabileceğiniz teknolojik çözümlerden ayrıntılı olarak bahsetmeye çalıştık. Bu nedenle söz konusu bölüm tam 13 sorudan oluştu. 6. Ve son bölümü ise bağımsız hareket konusuna ayırdık. Tecrübeyle sabittir ki; ders notlarınız ne kadar yüksek olursa olsun, bağımsız biçimde bir yerden başka bir yere tek başına gidebilme becerisini kazanmanız hem sosyal yaşantınızı olumlu yönde etkileyecek, hem de gelecekte daha özgüvenli bir birey olmanıza zemin hazırlayacak. Bu nedenle 6. Bölümdeki 7 soruyu ve bunlara verilen cevapları da dikkatle incelemenizi tavsiye ediyoruz.

Bu kitapçık, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından desteklenen ve Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) Derneği tarafından yürütülen Birlikte Hibe Programının yararlanıcıları arasında yer almamız nedeniyle, söz konusu program dahilinde hazırlanmıştır.

Bu kitapçıktaki amacımız sizi bir kalıba sokmak ve standart olarak belli davranışları sergilemenizi sağlamak değil elbette. İsteğimiz, yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız gibi, eğitim yaşantınızda başlangıç olarak sizi yönlendirebilecek ipuçları sunmak. Eğer bu kitapçıktaki herhangi bir içerik size eğitim yaşantınızın belli bir döneminde yardımcı olursa, biz de amacımıza ulaşmışız demektir.

Her bakımdan başarılı ve erişilebilir bir lise hayatı geçirmeniz dileğiyle...

1. Bölüm: Engelli öğrencilerin eğitim hakları konusunda yasal düzenlemeler

S1. Engellilerin eğitim haklarına dair ne gibi yasal düzenlemeler bulunmaktadır?

Başta 5378 sayılı Engelliler Kanunu ve BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme gibi Ulusal ve uluslararası mevzuatlar olmak üzere, tüm hukuki metinlerde hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin eğitim imkanlarından yararlandırılması gerektiği ifade ediliyor. Bu nedenle engelli bireylerin eğitim ortamlarını oluşturmak için birçok yasal düzenleme mevcut. Kuşkusuz bu düzenlemeler biz görme engellilerin erişilebilir ve eşit şartlarda eğitim almamızı sağlamak için oluşturuldu. Dolayısıyla bizler haklarımızın neler olduğunu öğrenirsek, taleplerimizin bir ayrıcalık değil yasal düzenlemelerden kaynaklı yapılması gerekenler olduğunu da bilmiş oluruz.

S2. Bir ortaöğretim kademesi öğrencisi olarak ihtiyaç duyduğumuzda hangi mevzuatlara bakmalıyız?

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, ortaöğretim kademesinde öğrenim gören görme engelli bir öğrencinin en başta bakması gereken mevzuatlardır. Bunun dışında da ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilere yönelik yasal düzenlemeler mevcuttur. Kitapçığımızın bu bölümü söz konusu yasal metinlerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

S3. Kaynaştırma yoluyla eğitim nedir?

Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan sizlerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak herhangi bir engeli bulunmayan yaşlarınızla birlikte resmî ve özel kurumlarda sürdürmeniz anlamına gelir. Ülkemizde görme engelliler için eğitim veren bir özel eğitim lisesi

bulunmamaktadır. Dolayısıyla görme engelli ortaöğrenim öğrencileri, kaynaştırma yoluyla eğitimlerini sürdürüyorlar.

S4. BEP (bireyselleştirilmiş eğitim programı) nedir?

BEP; eğitsel gereksinimlerinizi karşılamak üzere uygun eğitim ortamlarından en üst düzeyde yararlanmanızı öngören yazılı bir dokümandır. Bu dokümanda yer alan bilgilere göre, hangi eğitim kurumunda eğitim alacağınız veya okulunuzda yararlanabileceğiniz destek eğitim odası ve sınıf içi yardım gibi hizmetler kararlaştırılır. Burada sizin, ailenizin ve öğretmenlerinizin gereksinimleri önem taşır. Standart okul programında sizin için yapılacak farklı eğitim düzenlemelerini, değişiklikleri ve uyarlamaları içerir. Bu doküman, eğer gereksinimlerinizin karşılanması için özel düzenlenmiş destek eğitime ihtiyaç duyuyorsanız hazırlanır. Örneğin sayısal derslerde sınıf ortamında uygulanan yöntemler sizin istenen bilgiyi öğrenmenizi zorlaştırıyorsa, BEP'e ihtiyacınız olduğu söylenebilir. BEP, istenen hedeflere nasıl ulaşabileceğinizi gösteren bir rehber dokümandır. Özetle okulda sizin için yapılacak her türlü eğitim düzenlemesi (ders materyalleri, öğretim yöntemi, sınav uyarlamaları vb.) bireyselleştirilmiş eğitim dokümanına göre gerçekleştirilir. BEP; Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ve BEP geliştirme biriminin iş birliğiyle hazırlanır. BEP geliştirme biriminde sizin ve velinizin de bulunması gerekmektedir.

S5. Eğitsel değerlendirme ve tanılama nedir?

Eğitsel değerlendirme ve tanılama; Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) oluşturulan ve velinizin de katıldığı "özel eğitim değerlendirme kurulu" tarafından; nesnel, standart testler ve özelliklerinize uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Böylelikle sizin tüm gelişim alanındaki özellikleriniz, akademik açıdan yeterlilikleriniz ve eğitim ihtiyaçlarınız belirlenerek, diğer yaşlarınızla aynı ortamda kaynaştırma eğitime veya özel eğitim sınıfına devam etme durumunuz kararlaştırılır. Bu karar verilirken sağlık kurulu

raporunuz ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim özellikleriniz ve akademik yeterlilikleriniz, eğitim performansınız, ihtiyaçlarınız, eğitim hizmetlerinden yararlanma süreniz ve bireysel gelişim raporunuz dikkate alınır. Bu tanılamaya veliniz ya da okulunuzun isteği üzerine gerekirse tekrarlanabilir. Bu süreçle ilgili siz ve ailenizin görüş ve onayları alınmadan hiçbir açıklama yapılamaz. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonuçları sadece yasal ve eğitimle ilgili kararlar almak için kullanılır.

S6. Özel eğitim hizmetleri kurulu hakkında neler bilmeliyim?

Eğitim-öğretim kurumlarındaki özel eğitim hizmetlerini düzenlemek, koordine etmek, izlemek ve değerlendirmek üzere il millî ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinde kurulur. Gerek duyulursa veliniz veya yetkili bir sivil toplum temsilcisinin (dernek, vakıf vb.) katılımları sağlanır. Veliniz, eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme kararlarının her birine birer defa olmak üzere, kararın kendisine bildirildiği tarihten itibaren 60 gün içinde itiraz edebilir. İtirazlar en geç 30 gün içinde karara bağlanır ve yazılı olarak bildirilir.

S7. Bir eğitim - öğretim yılında devamsızlık süremiz ne kadardır?

Kaynaştırma yoluyla eğitim aldığınızdan dolayı, bir eğitim-öğretim yılı boyunca özürsüz devamsızlık süresi 10 günü geçmemek kaydıyla toplam devamsızlık süreniz 60 gündür.

2. Bölüm: Okul içi uyarlamalar, öğretmenlerle iletişim ve sınıf arkadaşlarıyla ilişkiler

S1. Kaynaştırma yoluyla eğitim alan görme engelli bir öğrenci olarak okulumdan neler talep edebilirim?

Okulunuzda ihtiyaçlarınıza uygun fiziksel, sosyal, psikolojik ortam düzenlemeleri yapılması; gerek duyulması halinde özel araç-gereç ile eğitim

materyalleri sağlanması ve destek eğitim odası açılması gerekmektedir. Bu okullarda engel durumu ne olursa olsun, bir sınıfta en fazla iki engelli öğrenci bulunabilir. Eğer sınıfınızda iki engelli öğrenci varsa sınıf mevcudu 25'i, bir engelli öğrenci varsa 35'i geçemez. Okulunuz, sosyal etkinliklere ve erişim düzenlemeleri gerektiren derslere katılımınız için tedbir almak zorundadır. Ayrıca eğitim materyalleri ve araç gereçleri sağlamak, dersleri anlayabilmeniz için ihtiyacınız olan öğrenim yöntemlerini uygulamak ve bilgi düzeyinizi en doğru biçimde ölçüp değerlendirecek sınav düzenlemelerini yapmak okulunuzun görevleri arasındadır. Bu konularda ne zaman desteğe ihtiyaç duyarsanız öğretmenleriniz ile görüşmekten ve okul idarenize başvurmaktan çekinmeyiniz. Unutmayın; bunlar sizin eğitim hakkınızı koruyan yasal düzenlemelerdir ve siz bunları talep ederek bir ayrıcalık değil, var olan haklarınızı talep etmiş olursunuz. Ayrıca bu taleplerin sizin engeli bulunmayan diğer yaşlılarınızla adil şartlarda eğitim almanızı sağlayacak düzenlemeler olduğunu da unutmayınız. İsteklerinizi öncelikle sözlü iletişim yoluyla dile getirmeyi denemenizi ve her zaman diyalog kurmaktan yana olmanızı öneriyoruz. Bu şekilde davranmanıza ve üzerinden belli bir zaman geçmesine rağmen sonuç alamazsanız, okul idarenize yazılı olarak dilekçeyle isteklerinizi iletebilirsiniz. Unutmayın; dilekçe vermek de sizin yasal hakkınızdır.

S2. Okul bina ve tesislerinin erişilebilir olarak düzenlenmesi zorunlu mudur? Yasalara göre okul binaları, tesisleri ve bahçesi, engelli bireylerin erişilebilirlik gereklerine uygun olarak düzenlenmelidir. Dolayısıyla sizin okulda rahatça hareket edebilmenizi sağlayacak fiziksel düzenlemeleri talep etme hakkınız bulunmaktadır. Bunları dile getirmekten çekinmeyiniz.

S3. Büyük ve karmaşık okul binaları görme engelli bir öğrenci için zor olmaz mı?

Okul binaları ister küçük, isterse büyük olsun; öncelikle, aklınızda okul binasının bir zihin haritası oluşturulmalıdır. Parmağınız düz bir zemin üzerinde gezdirilerek okulun krokisi çizilir. Bu esnada, okul binasının genel özellikleri “kaç katlı olduğu, her bir katta hangi birimlerin bulunduğu gibi” anlatılır ve bu şekilde okulun zihin haritası oluşturulmuş olunur. Bu işlem, rulet adı verilen bir eğitim materyaliyle kâğıt üzerine çizim yapmak suretiyle de gerçekleştirilebilir. Bir okul binası ne kadar büyük ve karmaşık olursa olsun, size sürekli müdahale edilmemesi hâlinde, bina yapısını çözecek ve zaman içinde rahat hareket edebilir bir düzeye erişebileceksiniz.

S4. Hiç görmeyen bir öğrenciyim, okulumda ne gibi uyarlamalar yapılmalıdır?

Öncelikle yapılacak uyarlamalarla ilgili neye ihtiyacınız olduğu konusunda sizin fikriniz alınmalıdır. Ancak temel olarak okula ilk kayıt olduğunuzda sınıf, kantin, lavabo gibi sık kullanacağınız yerlerle ilgili size bir tanıtım yapılması, sınıf adlarının kapı üzerinde Braille olarak yer alması, okula ilişkin kabartma ve sesli harita bulundurulması, asansör mevcutsa hangi kata geldiğini söyleyen sesli anons sistemi ve Braille düğmeler bulunması gibi düzenlemeler yapılabilir. Ayrıca bina içinde yer alan eşyalar (çöp kovaları, nöbetçi öğrenci masası, sehpa, atık kâğıt ve pil kutusu gibi) görme engelli bir öğrencinin hareket serbestisine mâni olacak şekilde gelişigüzel yerleştirilmemelidir.

S5. Az gören bir öğrenciyim, okulumda ne gibi uyarlamalar yapılmalıdır?

Öncelikle yapılacak uyarlamalarla ilgili neye ihtiyacınız olduğu konusunda sizin fikriniz alınmalıdır. Temel olarak ise ışıksız mekanlar aydınlatılmalı, merdiven başlangıçları ve basamak uçlarına basamaklarla zıt renkli kaymaz

şeritler yapıştırılmalı ve tabelalar göz hizasında, büyük puntolu ve tabelalardaki yazılar fonla kontrast oluşturacak şekilde hazırlanmalıdır. Ayrıca sınıfta tahtayı görebileceğiniz bir yerde oturmanızın sağlanması ve ders kaynaklarının büyük puntolu olarak temin edilmesi gerekmektedir.

S6. Görme engelli bir öğrenci olarak okuldaki bilgisayar laboratuvarından nasıl faydalanabilirim?

Laboratuvarda bulunan bir veya birkaç bilgisayara görme engellilerin bilgisayar kullanmasını sağlayan ekran okuyucu ve ekran büyütme gibi yazılımların kurulması sağlanmalıdır. Böylelikle fırsat eşitliği sağlanmış olur ve bilgisayar laboratuvarından arkadaşlarınızla aynı seviyede yararlanmış olursunuz. Bu konuyla ilgili detaylı bilgiyi kitapçığının 5. Bölümünden öğrenebilirsiniz.

S7. Tahtayı göremiyorum, dersle etkileşimi nasıl sağlayabilirim?

Tahtaya yazılan her şey yazma anında öğretmen tarafından seslendirildiği takdirde siz de tahtayı takip edebilecek ve not tutabileceksiniz. Bu nedenle öğretmeninizden tahtaya yazı yazdığı esnada yazdıklarını seslendirmesini isteyebilirsiniz. Bu sebeple, sınıf içinde her zaman öğretmeni rahatlıkla duyabileceğiniz bir yere oturmayı talep edebilirsiniz. Aynı şekilde tahtaya yazılan yazıları okuyabileceğiniz formatta veya mümkünse dijital ortamda sizinle paylaşmasını da söyleyebilirsiniz.

S8. Ders anında kullanılan görsel materyallerden yararlanabilir miyim?

Ders anında kullanılan görseller öğretmen tarafından sesli olarak ayrıntılı bir biçimde betimlendiği takdirde bu materyallerden yararlanabilirsiniz. Yani bir resim, video veya slayt ile dersin işlendiği durumlarda, o an görüntüde nelerin olduğunu öğretmeninize size aktarmasını isteyebilirsiniz. Ayrıca

görüntüde yer alan öğelerin betimlemelerinin yapıldığı dokümanlara ders işlenmeden önce ihtiyacınız olduğunu da dile getirebilirsiniz.

S9. Öğretmen anlık olarak fotokopi ve alıştırma veriyor, bunlara nasıl erişebilirim?

Bazı derslerde öğretmeniniz işlenen konunun daha iyi öğrenilmesi ve bilginin pekişmesi amacıyla ders notu ve alıştırma gibi fotokopiler verebilir. Böyle bir durumda öğretmeninizden bu dokümanın dijital ortamda bulunup bulunmadığını öğrenebilir ve varsa isteyebilirsiniz. Eğer öğretmeniniz bu dokümanın dijital bir kopyası olmadığını söylerse, verilen fotokopyayı alıp bir tarayıcı vasıtasıyla dijital formatta elde edebilirsiniz. Bu konuyla ilgili detaylı bilgiyi kitapçığımızın 5. Bölümünden öğrenebilirsiniz.

S10. Öğretmenlerimle ilişkilerimde nelere dikkat etmeliyim?

Bir öğretmen; eğer daha önce görme engelli bir öğrencisi olmuşsa, akrabaları veya arkadaşları arasında görme engelli bir kişi varsa, özel eğitime ilgi duymuşsa veya üniversite öğrenimi sırasında bu alanda dersler almışsa, sizin hangi yöntemleri ve ne gibi teknolojik çözümlerden yararlandığınız konusunda bilgi sahibi olabilir. Ancak sizin yeterlilikleriniz konusunda fikir sahibi olmayan, kullandığınız teknolojik yazılım ve donanımları bilmeyen, size nasıl yararlı olabileceği noktasında endişe duyan öğretmenleriniz de olabilir. Böyle bir durumda öğretmenlerinize şu ana kadarki eğitim yaşantınızda başvurduğunuz çözümleri ve daha önceki öğretmenlerinizle gerçekleştirdiğiniz ders içi ve ders dışı yöntemleri paylaşabilirsiniz. Bunu yaparken yıkıcı değil yapıcı davranmaya ve olumlu bir tavır sergilemeye dikkat etmenizi öneririz. Bir öğretmen size bir konuda “bunu sen yapamazsın” şeklinde yaklaşırsa, ona neyi yapamayacağınızın değil neyi nasıl yapabileceğinizin üzerinde durulması gerektiğini söyleyebilirsiniz. Okulunuzdaki psikolojik danışman (rehber öğretmen) ile

tanışabilir ve diğer öğrenciler gibi kişisel veya ders çalışmalarınızla ilgili herhangi bir konuda ondan yardım alabilirsiniz. Ancak okulunuzdaki psikolojik danışmanın da öğretmenleriniz gibi engellilik konusunda bilgisi olmayabilir. Bu durumda ise ona yapıcı bir şekilde herhangi bir öğrenciden farksız olduğunuzu; yalnızca görme gerektiren bazı durumlarda farklı yöntemler kullandığınızı ifade edebilirsiniz: bir sunum sırasında görsellerin sizin için betimlenmesi, sınıfta dağıtılan anket benzeri formların size elektronik ortamda iletilmesi gerektiği gibi...

S11. Arkadaşarımla ilişkilerde nelere dikkat etmeliyim?

Lise hayatı, insanların daha fazla bir arada vakit geçirdiği, okul dışında da sosyal faaliyette bulunduğu bir ortamdır. İlişkilerinizde sadece ihtiyacınız olduğunda arkadaşlarınızdan yardım alan değil, gerekli durumlarda sizin de yardımcı olduğunuz bir konumda olmaya dikkat etmelisiniz. Belki bir arkadaşınız matematik konusunda sizden iyi olabilir. Ancak siz de İngilizce dersinde daha başarılı olabilirsiniz. Ayrıca yetenekli bir satranç oyuncusu, iyi bir bilgisayar kullanıcısı, enstrüman alan bir kişi ya da bunların dışında bir özelliğe sahip de olabilirsiniz. Arkadaşlarınızın, sizin bazı işlerinizi farklı yaptığınızı bilmeleri önemli olabilir. Elbette tanıştığımız herkese, neleri nasıl yaptığınızı anlatmanızdan bahsetmiyoruz. Ancak arkadaşlarınızla sohbet ederken size nasıl kitap okuduğunuz, nasıl yazı yazdığımız gibi konularda soruları olabilir; bunları cevaplamamız ve sizin de onların özellikleri hakkında sorular sormanız birbirinizi tanımanıza katkı sağlayabilir. Arkadaşlarımızla sohbet ederken konu bir fotoğraf gibi görsel bir şeyse, onlardan bu görselde ne olduğunu betimlemelerini isteyebilirsiniz. Arkadaşlarımızla beraber ders dışında da paylaşımda bulunmaya çalışabilirsiniz. Ayrıca birlikte etkinliklere katılmaya ve katıldığımız bu etkinliklerde pasif değil aktif olmaya zen gösterebilirsiniz. Bunun için de

bağımsız hareket becerinizi geliştirmeye ihtiyacınız vardır. Beyaz bastonla ne kadar erken yaşta tanışırsanız, o kadar özgüvenli ve istediğiniz şekilde bir yaşama kavuşabilirsiniz. Bağımsız hareket konusunda daha fazla bilgi için kitapçığınızın 6. Bölümünü inceleyebilirsiniz.

3. Bölüm: Ders materyallerine erişim ve sınav düzenlemeleri

S1. Destek Eğitim Odası nedir?

Engeli bulunmayan yaşlılarıyla öğrenim gören siz öğrenciler için; sunulan eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmanızı amacıyla, özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak oluşturulmuş eğitim ortamlarıdır.

S2. Her okulda Destek Eğitim Odası bulunur mu?

Okulunuzda siz öğrenim gördüğünüz sürece bu odanın açılması zorunludur. Okulunuzun fiziki şartları nedeniyle destek eğitim odası açılmayacak durumdaysa, il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinin onayı ile fen laboratuvarları, resim atölyeleri, müzik odaları gibi alanlar destek eğitim odası olarak kullanılabilir. Destek Eğitim Odası; Özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi üzerine açılır. Eğer okulunuzda destek eğitim alacak öğrenci sayısı fazlaysa, birden fazla destek eğitim odası açılabilir. Burada yapılacak eğitim hizmetlerini okul yönetimi planlar.

S3. Destek Eğitim Odasından kimler yararlanabilir?

Destek Eğitim Odasında eğitim alacak öğrencilerin kararı BEP geliştirme biriminin önerileri doğrultusunda, rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonu tarafından verilir. Bu karar eğitim-öğretim yılı başında alınır. Ancak ihtiyaç duyulursa, bu planlama eğitim-öğretim yılı içerisinde yeniden

gözden geçirilebilir. Her öğrencinin ihtiyacı doğrultusunda ve mümkün olduğunca bu eğitimden yararlanması sağlanır.

S4. Destek Eğitim Odasında hangi zamanda ve haftada kaç saat eğitim alabilirim?

Destek eğitim odasında alacağınız haftalık ders saati, haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşamaz. Örneğin; haftada 30 saat öğrenim görüyorsanız, söz konusu planlama en fazla 12 ders saati olacak şekilde uygulanır. Eğitimler okulunuzun ders saatleri içinde veya dışında, hatta ihtiyaç halinde hafta sonu da yapılabilir. Mümkünse öncelik kayıtlı olduğunuz sınıfta o ders saatinde okutulan derse verilir. Fakat yapılan programa göre, o ders saatinde okutulmayan bir başka ders, haftalık ders çizelgesinde yer alan ders saatleri tamamlanmak kaydı ile verilebilir.

S5. Destek eğitim odasında yapılan eğitimler birebir mi, yoksa grup halinde mi verilir?

Destek Eğitim Odasında yapılacak eğitimler genellikle birebir gerçekleştirilir. Fakat aynı seviyede bulunan öğrencilerle grup eğitimi de yapılabilir. Buna BEP geliştirme birimi karar verebilir. Bu şekilde yapılan eğitimlerde grup en fazla 3 öğrenciden oluşabilir. Destek Eğitim Odasında engel durumunuza uygun araç-gereç ve eğitim materyalleri bulundurulmalıdır.

S6. Destek Eğitim Odasında Hangi Öğretmenler Görev Alabilir?

Destek eğitim odasında öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına göre öncelikle okulun öğretmenlerinden olmak üzere özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmeni ve alan öğretmenleri ile RAM'da görevli özel eğitim öğretmenleri ya da diğer okul ve kurumlardaki öğretmenler görevlendirilir.

S7. Gereksinim duyduğum eğitim materyalleri ve araç gereçler nasıl temin edilebilir?

Eğitim sürecinizde faydalı bulunacağı kararlaştırılan materyal ve araç gereçler, Bakanlık tarafından temin edilmektedir. Bu nedenle ihtiyaç duyduğunuz ve okulunuzdaki kurullarca da onaylanan bu gereksinimlerin temini için, okulunuzun Bakanlığa talepte bulunması gerekmektedir. Ayrıca okulunuzda bulunan Atölye ve laboratuvarların, sizlerin de yararlanabilecekleri şekilde düzenlenmesi gerekir. Bu bölümlerde bulunması gerekli araç-gereç ve donatım listesi Bakanlıkça belirlenir. Siz bu noktada hangi materyallere ihtiyaç duyduğunuzu öğretmenlerinizle ve okul idarecilerinizle paylaşmaktan çekinmemelisiniz.

S8. Görme engelliler için oluşturulmuş ders araç gereçlerine nasıl ulaşabilirim?

Her eğitim-öğretim yılı başında bulunduğunuz sınıfa ait Braille (kabartma) ders kitaplarınızı Milli Eğitim Bakanlığı – Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Ders Aletleri Yapım Merkezi'nden talep edebilirsiniz. Bu merkezde ayrıca yazı tableti ve kalemi, pergel, rulet, gönye, küptaş kasa gibi araçlar da bulunuyor.

Ders Aletleri Yapım Merkezi'nin iletişim bilgileri aşağıda yer alıyor:

Adres: Bahçelievler Mah. Miraç Cd. Nu 46 Hasanoğlu / Elmadağ / 06850
ANKARA -

Telefon (Sekreterlik): 0312866 42 13 / 14

Telefon (Santral): 03128664208 (5 Hat)

İnternet adresi: <http://daym.meb.gov.tr/>

Bununla birlikte, az gören öğrenciler ders kitaplarının kendi okuyabilecekleri büyüklükte basılmasını talep edebilirler. Bu talebi okulunuza yapınız. Okulunuz il Milli Eğitim Müdürlüğü ile temas kurarak gerekli materyalin temin edilmesini sağlayacaktır.

S9. Sınavlarda ne gibi düzenlemeler talep edebilirim?

Öncelikle başarı durumunuzun okulunuzun sınıf geçme şartlarına göre değerlendirileceğini unutmayınız. Ancak bu süreçte Bireysel Eğitim Planınız (BEP) da dikkate alınır. Sınavınızın hangi yöntemle gerçekleşeceği, sınav sürenizin ne kadar olacağı, sınavınızın nasıl bir ortamda yapılacağı ve size sorulacak soruların özellikleri gibi durumlar okulunuzdaki BEP geliştirme biriminin görüşleri alınarak kararlaştırılır. Bu noktada siz kendinize en uygun sınav yöntemini öğretmenleriniz ve bu birim ile paylaşmalısınız. Örneğin bilgisayar ortamında mı, Braille (kabartma) yazıyla mı yoksa bir okuyucu/yazıcı eşliğinde mi sınava girmek istediğinizi çekinmeden dile getirmelisiniz. Çünkü sınavlarda uygun araç-gereç, cihaz ve yöntemlerden yararlanma hakkınız bulunmaktadır. Eğer az gören bir öğrenciyse, istediğiniz doğrultusunda sınav soruları kalın ve büyük puntolu hazırlanabilir.

S10. Sınav sorularını Braille alfabe ile cevapladım, sınavın değerlendirmesi nasıl yapılır?

Eğer sınavınızı Braille yazı ile aldıysanız, mevzuat gereği verdiğiniz cevapları sınavdan hemen sonra öğretmeninize okumanız ve onun da bu cevapları sizin verdiğiniz yanıtlara göre değerlendirmesi gerekmektedir.

S11. Sınavlarda muaf tutulmam gereken sorular var mıdır?

resim, şekil ve grafik içeren sorular Braille formatta veya betimlenerek sorulur. Eğer bunlardan hiçbiri mümkün değilse, söz konusu soruların yerine eş değer sorular hazırlanır.

S12. Sınavda ek süre talep edebilir miyim?

Farklı yöntemlerle sınava gireceğinizden diğer arkadaşlarınız için belirlenen sınav süresi sizin için yeterli olmayabilir. Eğer sınavda ek süreye ihtiyaç

duyuyorsanız, bunu sınavdan önce öğretmenlerinizle paylaşınız. Bunun bir ayrıcalık olmadığını ve adil bir sınav için yapılan düzenlemeler olduğunu unutmayınız.

4. Bölüm: Kitaplara erişim yöntemleri ve görme engellilere hizmet veren kütüphaneler

S1. Bir görme engelli olarak basılı kitapları nasıl okuyabilirim, onlara nasıl ulaşabilirim?

Görme engelliler, basılı kitapları okumak için farklı çözümlere başvurumaktadırlar. Bu çözümleri şu şekilde sınıflandırabiliriz:

A) Sesli kitap: Kitaplara erişim konusunda kullanılan yöntemlerin en eskisi ve halen sık olarak kullanılanlarından biri bir okuyucu tarafından kitapların seslendirilerek kaydedilmesi ve sonradan bu kayıtların dinlenilmesi şeklinde. Eskiden bu kayıtlara kaset ortamında ulaşabiliyorken şimdi CD veya internet ortamında erişim mümkün. Bu şekilde hazırlanan kitaplara kendi içimizde "sesli kitap" diyoruz.

B) E-Kitap: Kitaplara erişim konusunda bir diğer yöntem ise teknolojinin gelişmesiyle beraber ortaya çıktı. Bir kitabın tarayıcı ile taranıp OCR (Optik Karakter Tanımlama) denilen teknolojiyle metin haline dönüştürülmesi ve ekran okuyucular aracılığıyla okunabilmesi artık mümkün. Hatta artık kamerası kaliteli telefonlarımızla bile belgelerin fotoğrafı çekilerek metin haline dönüştürülebiliyor. Taranan belgelerin OCR yöntemiyle metin haline dönüştürülebilmesi için hangi yazılımların kullanılabildiğini internette kısa bir araştırma yaparak kolaylıkla bulabilirsiniz. Ayrıca her geçen gün internette daha fazla dijital formatta kitabın satıldığını da görüyoruz. Az gören kişilerin bu kitapları kendilerine uygun şekilde büyütebilmesi de önemli bir avantaj olarak karşımıza çıkıyor. Diğer yandan, her geçen gün yaygınlaşan Braille ekranlar ile de bu kitapları kabartma olarak okumak

mümkün. Kabartma ekranlar hakkında detaylı bilgi için kitabınızın 5. Bölümünü inceleyebilirsiniz. Kısacası, bilgisayar veya akıllı cihazlarımızda bulunan ekran okuyucu veya ekran büyütme yazılımları ile Braille ekranlarımız aracılığıyla okuyabildiğimiz metin formatındaki kitaplara "E-Kitap" diyebiliriz.

C) Braille (kabartma) baskılı kitap: Braille alfabesi bilen görme engellilerin genelde bu şekilde basılmış kitapları tercih ettiğini biliyoruz. Eskiye göre daha fazla Braille baskılı kitap bulmak mümkünse de, Braille doküman oluşturmanın maliyetli olması ve fazla yer kaplaması gibi durumlar, bu çözümün halen istenilen oranda yaygınlaşmasını önüyor. Günümüzde Braille (kabartma) kitap basımı yapan ve üyelerine bunları ödünç olarak yararlandıran kütüphaneler bulunuyor.

S2. Sesli, metin ve Braille formatlardaki kitaplara nasıl ulaşabilirim?

Üniversite, dernek, vakıf ve belediye gibi yapıların görme engelliler için oluşturduğu kütüphaneler bulunuyor. Bu kütüphanelerin bazıları talep edildiği takdirde kişinin adresine CD ile kitapları gönderirken, bazıları ise internet sitelerinden kitaplara erişim sağlıyor. Bu kütüphanelerin; ders kaynaklarından romanlara birçok konuda her geçen gün arşivleri genişliyor. Görme engelli her kişi bu hizmetlerden sağlık raporu veya Engelli kimlik kartı aracılığıyla faydalanabiliyor. Ayrıca internet üzerinden sesli, dijital ve Braille formatlarda kitap satışı yapan firmalara ulaşabilirsiniz. Diğer yandan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinde yer alacak erişilebilir içeriklerden de faydalanabilirsiniz. EBA'ya www.eba.gov.tr internet adresinden ulaşabilirsiniz.

S3. Görme engellilere hizmet veren kütüphanelere nasıl ulaşabilirim?

Aşağıda internet sitelerine üye olarak kitaplara erişebileceğiniz en yaygın kullanılan iki kütüphanenin iletişim bilgilerini bulabilirsiniz:

1) Ankara Milli Kütüphane konuşan kitaplık

Adres: Milli Kütüphane Başkanlığı - Bahçelievler Son Durak 06490 Ankara

Tel: 03122167313/14/15

Faks: 03122230451

E-posta: konusankitaplik@mkutup.gov.tr

Web: <http://konusankitaplik.mkutup.gov.tr>

2) Boğaziçi Üniversitesi - Görme Engelliler Eğitim ve Teknoloji Merkezi (GETEM) E-KÜTÜPHANE:

Adres: Boğaziçi Üniversitesi, Kuzey Kampus Kuzey Park Binası, 34342, Bebek/İstanbul

Tel: 02123597538

E-posta: geteminfo@boun.edu.tr

Web: www.getem.boun.edu.tr

Yukarıdaki iletişim bilgilerinden yararlanarak hangi kütüphanenin ne gibi hizmetler sunduğunu öğrenebilirsiniz. Ayrıca kitap kataloglarını inceleyerek istediğiniz kitabın bulunup bulunmadığı bilgisini de alabilirsiniz.

Bunlar dışında her geçen gün yeni kütüphaneler açılıyor. İlinizde bulunan il halk kütüphanelerine, dernek ve vakıflara, üniversitelere ve belediyelere ulaşarak görme engellilere yönelik kütüphane hizmetleri olup olmadığını öğrenebilirsiniz.

S4. Bir görme engelli müzisyen olarak mürekkep notaları nasıl okuyabilirim?

Görme engelliler, mürekkep basılı notaları okumak için farklı çözümlere başvurmaktadırlar. Bu çözümleri şu şekilde sınıflandırabiliriz: Kullanılan en eski yöntem basılı notayı nota okumayı bilen birine okutarak ya da çaldırarak Braille nota olarak yazmak ya da ses kaydı almaktır. Bunun için öncelikle Braille notayı öğrenmek gerekmektedir. Günümüz teknolojileri notanın ses kaydını bulmaya elverişlidir. Bu konuda internetteki ses

kayıtlarından ya da CD ile birlikte hazırlanmış kitaplardan yararlanılabilir. İkinci olarak brf formatlı notalardan yararlanılabilir. Bu notalar elektronik ortamda hazırlanmış Braille notalardır. Bu notaları gerek bilgisayarımızdan ya da Braille ekranımızdan gerekse Braille çıktı alarak kağıt üzerinden okuyarak kullanabiliriz. Bu tür notalar görme engellilerin yararlanması amacıyla hazırlanmış sitelerden bulunabilmektedir. Türkiye’de de bu amaç için hazırlanmış bir online kütüphane mevcuttur. Eğitimde Görme Engelliler Derneği bünyesinde hizmet veren Bu kütüphaneye www.engelsiznota.org internet adresi üzerinden ulaşabilirsiniz. Tıpkı görme engellilere hizmet veren diğer kütüphanelere olduğu gibi buraya da engelli raporunuz veya engelli kimlik kartınız ile üye olabilirsiniz. Bu siteden Braille nota yazma kılavuzuna da ulaşabilmektedir. Üçüncü bir yöntemse basılı Braille nota kitaplarına ulaşmaktır. Bu notaları bazı üniversite kütüphanelerinden ödünç almak ya da internet üzerinden satın almak gerekmektedir.

5. Bölüm: Eğitim-öğretim sürecinde teknoloji kullanımı

S1. Hiç görmeyen bir kişi nasıl bilgisayar kullanır?

Hiç görmeyen bir kişi; bilgisayarı ve dokunmatik cihazları "ekran okuyucu" adı verilen yazılımlar sayesinde kullanır. Ekran okuyucu yazılım en özet şekliyle ekrandaki öğeleri sese çevirmektedir. Ekran okuyucu yazılım; bilgisayarda klavye kısayol tuş kombinasyonlarıyla kullanılabilirken, dokunmatik cihazlarda ise atanmış parmak hareketleri ile kullanılabilir.

S2. Ekran okuyucu yazılımlar ile neler yapılabilir?

Ekran okuyucu yazılımlar sayesinde; internet sitelerinde rahatlıkla gezinebilir, belge oluşturma, düzenleme ve okuma işlemlerini yapabilir, sunumlar hazırlayabilir, e-postalarınızı kontrol edebilir, sosyal medya hesaplarında paylaşımda bulunabilir veya yapılmış paylaşımlarla etkileşim

kurabilirsiniz. Hatta aramızda web tasarımı yapan veya program geliştiren görme engelliler bulunmaktadır. Ekran okuyucu yazılımların ismi işletim sistemine göre değişiklik gösterir.

S3. Ekran okuyucu yazılımları kullanmak için bizim için üretilen cihazlar mı almalıyız?

Ekran okuyucu yazılımları kullanabilmek için ayrı cihazlar almanıza gerek yoktur. Farklı işletim sistemine sahip cihazlarda ekran okuyucu yazılım yüklü olarak gelir. Ortalama donanıma sahip bir bilgisayar ise en fazla tercih edilen ekran okuyucu yazılımlarla uyumlu olarak çalışır. Ancak bunlarda bir ekran okuyucu yazılım yüklü olmayabilir veya yüklü olan ekran okuyucu yazılım yeterince kullanışlı olmayabilir. Bu nedenle ihtiyaç duyarsanız internette basit bir aramayla bilgisayarınıza kurmanız gereken ekran okuyucu yazılımların yükleme bağlantılarına ulaşabilirsiniz.

S4. Az gören bir kişi nasıl bilgisayar kullanır?

Az gören bir kişi bilgisayarı ve dokunmatik cihazları görme düzeyine bağlı olarak, hiç görmeyenlerin kullandıkları yazılımlardan yararlanarak ya da ekran büyütme yazılımları sayesinde kullanır. Ekran büyütme yazılımları, en özet şekliyle; ekrandaki tüm öğelerin kişinin görme düzeyine göre istenen oranda büyütülmesine ve yazı ve fon arasında kontrast oluşturulmasına imkan sağlamaktadır.

S5. Ekran büyütme yazılımları kullanmak için bizim için üretilen cihazlar mı almalıyız?

Ekran büyütme yazılımları kullanabilmek için ayrı cihazlar almanıza gerek yoktur. Farklı işletim sistemine sahip cihazlarda ekran büyütücü yazılım yüklü olarak gelir.

S6. Mürekkep baskılı bir belgeyi bilgisayar üzerinden okumanın bir yolu var mı?

Mürekkep baskılı bir belge; öncelikle bir tarayıcı ile taranarak veya çözünürlüğü yüksek bir kamerayla fotoğrafı çekilerek dijital hale getirilir. Ardından, OCR yazılımı olarak da bilinen uygulamalar sayesinde bu dosyalar ekran okuyucuların erişimine uygun metin (text) formatlarına dönüştürülür. Günümüzde benzeri işlemleri yapabilen ve taranan belgeleri sese çeviren kitap okuma makineleri veya dokunmatik cihazlarda fotoğrafı

çekilerek uygun formata dönüştürmeyi sağlayan uygulamalar da mevcut. Böylelikle mürekkep baskılı bir belge bilgisayar veya dokunmatik cihazlar ile rahatlıkla okunabiliyor. Bu sayede artık basılı her türlü belge kısa bir zaman dilimi içerisinde bizim için okunabilir hale gelebilir.

S7. Az gören bir kişi mürekkep baskılı bir belgeyi nasıl okuyabilir?

Az gören bir kişi mürekkep baskılı belgeleri fotokopi cihazları yardımıyla daha büyük puntolu belgelere dönüştürebileceği gibi çeşitli mercekler ya da elektronik büyüteçler yardımıyla da okuyabilir. Bunların yanı sıra bu belgeleri bilgisayar ortamında okuyacağı biçime dönüştürme yoluna da başvurabilir.

S8. Elektronik büyüteçlerin avantajları ve dezavantajları nelerdir?

Fotoğraf 1: Elektronik büyüteç.

Elektronik büyüteçler özelliklerine bağlı olarak yazıyı oldukça büyük oranlarda büyütmekte, kişinin görme özelliğine bağlı olarak kontrast ayarlamaları

yapmaya imkan sunmakta, yeterli ışık bulunmayan mekanlarda kendi ışığı sayesinde okuma rahatlığı sağlamakta ve uzaktaki yazıları yakınlaştırarak

okumaya imkan sunmaktadırlar. Diğer bir yandan bu büyüteçler yüksek maliyetli olabilmektedir.

S9. Bilgisayar teknolojisi geliştiğine göre Braille yazının kullanım alanı azalıyor mu?

Şu bir gerçek ki Braille yazı biz görmeyenlerin hayatında asla vazgeçemeyeceği bir yere sahip. Çünkü bizim harfleri somut olarak algılamamızı Braille yazı sağlıyor. Her ne kadar bilgisayar teknolojisi bize farklı imkanlar sunmuş olsa da, bu hiçbir aracı olmadan tek başına harflerle

Fotoğraf 2: Braille yazıcı

baş başa kalmanın etkisine yaklaşamayacak. Üstelik, teknoloji bize

Braille yazının kullanımını için çok daha cazip imkanlar sağlıyor.

S10. Bilgisayarda yazılan bir belgeyi Braille olarak bir kağıda çıktı almak mümkün mü?

Bilgisayarda uygun formatlarda yazılan bir belge, bir kabartma (Braille) yazıcı sayesinde özel hazırlanmış bir kağıda çıktı alınabiliyor. Bu işlemin herhangi bir yazıcıdan çıktı almaktan hiçbir farkı yok. Yalnızca bir kabartma (Braille) yazıcı ve onun çalışabilmesi için bilgisayarda gerekli yazılımların yüklü olması yeterli. Ne var ki bugün bu yazıcıların maliyeti çok yüksek olduğundan; yaşadığımız ildeki il Milli Eğitim Müdürlüğüne, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne, üniversitelere, belediyelere, kütüphanelere ve sivil toplum kuruluşlarına danışarak bu imkana nasıl ulaşabileceğinizi öğrenmeniz gerekebilir.

S11. Kabartma yazıcıyla çıktı almadan bir dokumanı Braille olarak okuyabilmenin bir yolu var mı?

Braille ekranlar; Ekrandaki yazıların Braille (kabartma) alfabeye çevrilerek kullanıldığı cihazlardır. Braille ekran, üzerinde kabartma yazı satırlarını içeren yatay bir panel ve az sayıda düğmeden oluşan küçük boyutlu bir cihazdır. Kablolara yardımıyla bilgisayara veya akıllı cihazlara bağlanabilir ve görsel ekranda beliren yazıları kabartma

Fotoğraf 3: Braille ekran.

yazıya çevirir. Hatta bazılarının kendi hafızası

da vardır ve bu hafızaya kaydedilen bir belge daha sonra bilgisayar veya akıllı cihaza gerek kalmadan okunabilir. Küçük bir kutu biçimindeki cihazın üzerinde, bir ya da iki satırlık hassas bir bölüm bulunur. Bağlanılan cihazdan gelen yazılar, bu bölümde alttan çıkan özel iğnecikler sayesinde, kabartma olarak belirir. Bir tuşla satırları kaydırıldığında iğnecikler hızla şekil değiştirerek yeni satırdaki yazıyı oluştururlar. Bu sayede ekrandaki her türlü belge Braille (kabartma) olarak parmaklarınızın ucunda demektir. Bu teknoloji her geçen gün gelişmektedir. Bugün fiyatı oldukça yüksek olan bu cihazların daha uygun maliyetlerle üretimi için çalışmalar devam etmektedir.

S12. Mürekkep yazıyı Braille yazıya dönüştürdüğümüz gibi mürekkep notayı da Braille notaya dönüştürmenin teknolojik bir imkanı var mıdır?

Evet; bunun için önce notayı taramalı, sonra gerekli yazılımları kullanarak Braille formata dönüştürmelisiniz. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Mürekkep yazıyı kabartma yazıya çevirirken optik karakter tanıma teknolojisinden kaynaklanan ufak hatalar olmaktadır. Aynı hatalar nota

tararken de olabilir ancak nota görsellerinde bu hatalar düzeltilmeden Braille formata çevirme işlemi yapılırsa ciddi hatalar ortaya çıkabilir. Bu nedenle kabartma baskıya gönderilmeden önce dijital notalar, mutlaka bir müzisyen tarafından kontrol edilmeli ve hatalardan arındırılmalıdır.

S13. Dokunmatik bir cihazda yazı yazarken Braille alfabesini kullanabilir miyim?

Kullandığınız cihazın işletim sistemine göre yazı alanında Braille alfabesiyle yazı yazabileceğiniz uygulamalar bulunmaktadır. Dokunmatik bir cihazda yazı yazarken cihaz yatay olarak tutulur ve Braille daktilo mantığıyla yazı yazılabilir. Sizin Braille alfabesiyle yazdığınız yazı karşı tarafa Latin alfabesi olarak ulaşır.

6. Bölüm: Bağımsız hareket

S1. Görme engelliler nasıl hareket eder?

Görme engellilerde hareketi bağımsız hareket olarak adlandırabiliriz. Biz görme engellilerde bağımsız hareketi; istediğimiz herhangi bir yere tek başına gitmek, bağımsız olarak bina içinde veya bina dışında hareket edebilmek, aradığımız bir yeri veya bir nesneyi tek başına bulabilmek olarak tanımlayabiliriz. Bağımsız hareket; istediğimiz yere, istediğimiz zamanda ve bağımsız hareket tekniklerini kullanarak ulaşmamız anlamına gelir. Bağımsız hareket her ne kadar bizlerin tek başına hareket etmemizi tanımlamaktaysa da; karşıdan karşıya geçmek, bir adres sormak veya otobüs durağında gelecek otobüsün numarasını öğrenmek gibi durumlarda etrafımızda bulunan kişilerden destek almamız gerekebilir. Böyle durumlarda çekinmemek en doğru olanıdır. Unutulmamalıdır ki; bizler bir toplum içerisinde yaşamaktayız ve her birey ihtiyaç duyduğunda etrafındaki kişilerden destek alabilir. Biz görme engelliler bağımsız hareket etmek için

bazı araç ve yöntemlerden yararlanmaktayız. Bu araç ve yöntemler bizlerin görme düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Bunlardan en yaygın kullanılanları beyaz baston, hissedilebilir yüzey, navigasyon araçları ve bazı işaret ve ipuçlarıdır.

S2. Beyaz Baston nedir?

Beyaz baston; görme engelliler tarafından kullanılan, içerisinden geçen lastik ile birleştirilen, boru biçiminde geçmeli dört-beş parçadan oluşan bir araçtır. Kullanıcıların boyuna göre düzenlenerek farklı yapıda ve özellikte üretilebilir. Beyaz baston; biz görme engelli bireylerin bağımsız hareket edebilmemiz için kullandığımız en önemli araçtır. Baston sayesinde yolumuzu ve yönümüzü bulabilir; yükselti, iniş, ağaç, duvar gibi engelleri fark edebiliriz.

S3. Beyaz baston kullanmak için bir eğitime ihtiyaç var mı?

Beyaz baston eğitiminin erken çocukluk döneminden itibaren alınması gerekmektedir. Ancak birçok kişi ülkemizde bu eğitimi küçük yaşlarda alacak imkanı bulamaz. Beyaz baston eğitimi veren rehabilitasyon merkezleri, dernek ve vakıflar ile belediyeler bulunabilir. Yaşadığımız ilde bu eğitimin verilip verilmediğini yukarıda belirtilen kurumlara ulaşarak öğrenebilirsiniz. Ayrıca belli dönemlerde özellikle büyük şehirlerde yatılı kurslar açılmaktadır. Tatil dönemlerinizde bu kurslara giderek hem bağımsız hareket eğitimi alabilir; hem bilgisayar, dikiş nakış, yemek pişirme ve kişisel idare gibi konularda becerilerinizi geliştirebilirsiniz. Unutmamalısınız ki bunlar sizin ileriki yaşamınızı son derece kolaylaştıracak ve yalnız başına kaldığımızda

Fotoğraf 4: Beyaz baston ile yolda yürüyen görme engelli birey.

özgüvenli biçimde hareket etme kabiliyetinizi güçlendiren beceriler olacaktır.

S4. Hissedilebilir Yüzey ne demektir?

Kurum ve kuruluşlar tarafından kaldırım üzerlerine zeminden kolayca ayır edilebilecek ve üzerinde baston ile gidilebilecek şekilde düzenlenerek yapılan kabartma şeritlerdir. Halk arasında renginden dolayı sarı çizgiler olarak adlandırılan bu yüzeylerde bastonunuzla hareket edebilirsiniz. Oluk şeklindeki yüzeylere bastonun ucu takılır ve kaldırım boyunca itilerek takip edilir. Oluk şeklinin dışında bir de ikaz görevi gören pürüzlü yüzey bulunmaktadır. Bu yüzey ise kaldırım ve merdiven gibi zeminin değiştiği yerlerin başlangıç ve bitişlerinde kullanılır. Bastonu oluk şeklindeki yüzeyden hareket ettirerek bastonun ucunun pürüzlü yere gelmesiyle uyarılırsınız ve bir yükselti veya alçaklık olduğunu far kadersiniz. Ancak kullanılan malzeme dolayısıyla bazı yüzeylerde bozulmalar meydana gelebilir. Ayrıca halen hissedilebilir zemin olmayan birçok yer bulunmaktadır. Dolayısıyla sokağa çıktığınızda hissedilebilir yüzey bulamazsanız endişe etmemeli, her durumda baston kullanabilecek beceriye erişmelisiniz.

S5. Bağımsız hareket ederken bana yol gösterebilecek ipucu ve işaretler var mıdır?

Devamlı kullandığımız yollar üzerinde anlayabileceğiniz işaret ve ipuçları belirleyebilirsiniz. Bunlar koku, ses, duvar, çöp kovası, kapı, ağaç gibi şeyler olabilir. Koku, ses, ışık gibi değişken unsurlar ipucu olarak adlandırılırken; ağaç, kapı, duvar, çöp kutusu gibi sabit unsurlar işaret olarak ifade edilir. Örneğin bir aktar dükkanını geçtikten sonra dönmeniz gerekiyorsa dükkandan gelen baharat kokuları size dönmeniz gerektiğini anlatır. Burada

aldığınız koku sizin için ipucu teşkil eder. Aynı şekilde evinizin kapısının hizasında bulunan üçüncü ağaç sizin için yol gösterici olabilir. Burada ağaç işaret görevi görmektedir. Ancak ne olursa olsun, sürekli kullandığınız güzergahlar bulunsa bile beyaz bastonunuzu dikkatli biçimde kullanmayı ihmal etmeyiniz.

S6. Navigasyon Araçları bağımsız hareketi nasıl destekler?

Günümüzde bağımsız hareket becerimizi destekleyen birçok teknolojik çözüm bulunuyor. Bunlardan birisi de navigasyon araç ve uygulamaları. Navigasyonu, bir yerden başka bir yere nasıl ve en doğru şekilde gidebileceğimizi hesaplayan bir sistem olarak tanımlayabiliriz. Birçok amaçla kullanılan Navigasyon, biz görme engelliler için de rehber görevi görmektedir. Özellikle telefon veya tablet gibi cihazlara yüklenen uygulamalar sayesinde bir yere ait adres bilgisi ve canlı yol tarifi alma gibi işlemleri yapabilirsiniz. Beyaz baston ve navigasyon uygulamalarını birlikte kullanırsanız, daha bağımsız hareket edebilir, çevrenizden daha az yardım alabilirsiniz. Ancak unutmayınız ki; navigasyon uygulamaları sadece belli bir yere nasıl gidebileceğiniz konusunda sizi yönlendirir; kesinlikle etrafınıza çıkan engelleri bildirmez. Bunun için navigasyon uygulamalarını beyaz bastonun yerine geçecek bir alternatif değil, bağımsız hareketinizi

güçlendirme noktasında beyaz baston ile birbirini tamamlayan iki destekleyici olarak düşünmelisiniz.

S7. Rehber köpek nedir?

Rehber köpekler; görmeyen kişiler herhangi bir engelle karşılaşmadan, bir noktadan başka bir noktaya yürürken, onlara kılavuzluk etmek amacıyla eğitilmişlerdir. Gerekli durumlarda tehdit eden bir engel olduğu konusunda uyarırlar. Görme engelli kişi nerede olduğunu bilmek zorundadır. Rehber

köpeğin böyle bir sorumluluğu yoktur. Ülkemizde rehber köpek kullanımı çok yakın bir zamanda gündeme gelmiştir. Fakat bazı ülkelerde rehber köpek kullanımı geçmişten bu yana yaygın olarak tercih edilmektedir.

Son söz

Sevgili Öğrenciler,

İçinde bulunduğumuz çağda; bağımsız bir birey olmak, karşılaşılan sorunların çözümü için sorumluluk almak, sorunları çekinmeden ifade etmek ve çözüm yollarını araştırıp uygulama için harekete geçmek günden güne önem kazanmaktadır. Yine içinde bulunduğumuz çağda, kişilerarası iletişim hız kazanmış, artık teknoloji sayesinde binlerce KM uzaklıklardan haberdar olmak çok kolaylaşmıştır. İşte bu da, dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmelerin fazlaca hız kazanmasına yol açmıştır. Bizler de bu hıza dahil olmak, bu hıza katkı sağlayabilmek için bağımsız ve kendi sorunlarına çözümler arayan bireyler olmalıyız.

Lise hayatında görme engelli bireyler bazen zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu zorluklar, çevrenin ya da eğitim şartlarının bazen görme engelli bireyler için uygun şekilde düzenlenmemiş olmasından kaynaklanır. Ne mutlu ki hem teknolojik gelişmeler hem de görme engelli bireylerin herkesle eşit şekilde eğitim almasına dair sahip oldukları haklar, bu zorlukların aşılmasını sağlayabilecek niteliktedir. Bu noktada sahip olunan haklar ve teknolojik imkanlar konusunda doğru bilgilere ulaşabilmek önem kazanmaktadır. Biz de Eğitimde Görme Engelliler Derneği olarak sizlerin lise öğreniminiz sürecinde sorgulayabileceğiniz sorulara ilişkin bu kitapçığı hazırladık. Kitapçığımızda kendi lise yıllarımızda sorduğumuz ve görme engelli lise öğrencileri tarafından derneğimize yöneltilen soruları derledik; eğitim hakkınızı güvence altına alan yasal düzenlemeler, okulda ne gibi uyarlamalar talep edebileceğiniz, öğretmenlerinizle ve sınıf arkadaşlarınızla kuracağınız ilişkilere dair tavsiyeler, faydalanabileceğiniz

kütüphaneler, İşinizi kolaylaştırabilecek araç gereçler, teknolojik özümlemler, sınav düzenlemeleri, bağımsız hareket gibi konular halinde ele aldık.

İnanıyoruz ki sizler; sunulan eğitim şartlarından en iyi şekilde yararlanmak için ve karşılaştığımız sorunları en etkin şekilde çözebilmek için gereken sorunu belirleme, araştırma ve gereken yolları öğrenip uygulamaya geçirilmesini sağlamada gereken motivasyona sahipsiniz. Bu süreçte elinizde bulunan, Görme Engelli Lise Öğrencileri İçin Sık Sorular Kitapçığının sizler için iyi bir kaynak olmasını ve herkesle eşit şartlarda bir eğitim hayatı geçirmenizi dileriz...